

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.24 (3240) ●

● ЧАЦВЕР, 30 ЧЭРВЕНЯ, 2011

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Вяртанне спадчыны
Усе рарытэты, што былі перададзены нядаўна Міністэрствам замежных спраў у музейныя фонды, — падарунак беларускай дыяспары Расіі
Стар. 2

Знічкі Айчыны
Стар. 3

Сівы Днепр натхняе на шчырую творчасць
Керамічны салавей — традыцыйна застаецца на памяць у кожнага ўдзельніка свята
Стар. 4

ШКОЛА ТАЛЕНТАЎ

Захапленне ад “Харошак”

Па ўсім свеце, пэўна, ведаюць гэты самабытны беларускі харэаграфічны калектыў. Калі ж хочучь падкрэсліць высокі яго статус, згадваюць ансамбль танца Ігара Майсеева ў Расіі ці танцавальны калектыў Вірскага ва Украіне. Зрэшты, і вызначэнне “Тэатр танца Валянціны Гаявой” таксама добра вядома.

Іна Ганчаровіч

Тут няма вялікай нацяжкі: танцавальны міні-спектаклі “Харошак”, кожны са сваім сюжэтам, адметнымі персанажамі — пацешнымі, гарэзнымі, камічнымі ці лірычнымі, — нікога не пакідаюць абывакавымі ў Беларусі ці ў замежжы.

Вядома ж, гурту, каб быць “на ўзроўні” сусветнай харэаграфічнай моды, і нават у нечым яе заканадаўцам, патрэбны пастаянны прыток талентаў. І чвэрць стагоддзя пры ан-

самблі працавала харэаграфічная школа-студыя. Памяшканне, дзе праходзілі рэпетыцыі юных, з 2004-га належыць упраўленню культуры Мінгарвыканкама, гэта тэрыторыя Дзіцячай харэаграфічнай школы №2. Летась на яе базе і створаны эксперыментальны клас для вучняў 9–12 гадоў. Тут Валянціна Гаявая, народная артыстка Беларусі, мастацкі кіраўнік ансамбля “Харошкі”, і прыглядваецца да будучых танцораў. А выкладаюць харэаграфію былыя “харошкаўцы”: яны ведаюць, што шукаць,

У кожным танцы “Харошак” — непаўторны артыстычны каларыт

перадаюць выхаванцам і майстэрства, і традыцыі, адметны стыль, і, вядома ж, сваю захопленасць беларускім народным танцам.

Вось у гэты самы пачатковы танцклас мы і ідзем. “Калі год таму кіраўніцтва “Харошак” абвясціла пра

набор малодшай групы, тут цэлае стоўпатварэнне было, — згадвае на хаду дырэктар харэаграфічнай школы Наталля Дарашкевіч. — Уявіце сабе: на 20 месцаў было больш за 300 хлопчыкаў і дзяўчынак. Давялося набраць сорак”. Няўжо,

здзіўляюся, у гурта з кадрамі праблемы ці знізіўся ўзровень падрыхтоўкі ў харэаграфічных вучылішчах? Справа, аказваецца, у іншым: непаўторнаму “харошкаўскаму” почырку найлепш навучаць з маленства. Паграбаванні ж

да будучых танцоўшчыкаў усюды высокія: прыгожая пастава, “правільная” спіна, распрацаваныя ступні... А вось манеры выканання і стылю “Харошак” можна навучыцца толькі ў “школе Валянціны Гаявой”.

→ Стар. 2

НАПЯРЭДАДНІ

Хуткая сустрэча

Сёлета ўпершыню на “Славянскім базары ў Віцебску” будзе прадстаўлена творчасць суайчыннікаў замежжа

Кацярына Мядзведская

Маладыя спевакі з іркуцкага гурта “Крывічы” запрашэнне да ўдзелу ў Першым фестывалі мастацтваў беларусаў свету прынялі з энтузіязмам. Для іх — гэта магчымасць не толькі прадеманстраваць публіцы свае творчыя здобыткі, але і пазнаёміцца з Беларуссю, пабываць нарэшце ў тых мясцінах, дзе раслі іх бацькі, а мо — і бабулі з дзядулямі. Многія з удзельнікаў калектыву нарадзіліся ўжо ў Сібіры і, хоць лічаць сябе бела-

русамі, у такой далёкай ад іх краіне не бывалі ніколі.

Дарэчы, да правядзення маштабнага творчага форуму ў краіне рыхтаваліся даўно. Як паведаміў дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Міхаіл Рыбакоў, летась на першым пасяджэнні Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа было прынята рашэнне аб прымеркаванні фестывалю да “Славянскага базара ў Віцебску”. У гэты час ў горад з’яджаецца творчая эліта з розных

краін свету. А мастацтва беларусаў замежжа можа выклікаць вялікую цікавасць. “Хай гэта і не прафесійныя калектывы, а аматарскія, усё ж яны блісуча выступаюць, — гаворыць Міхаіл Рыбакоў, — Майстры народнай творчасці таксама здзіўляюць”.

Зараз падрыхтоўка да фестывалю ідзе поўным ходам: складзена праграма, вядомы ўдзельнікі. Каля дваццаці творчых калектываў і асобных выканаўцаў з адзінаццаці краін карпатліва рыхтуюцца да сустрэчы

з Радзімай. Гэта і ансамбль песні “Лянок” з Цюмені, і “Журавінка” з латвійскага Вентпілса, і трыя “Ластаўкі” з латвійскага Даўгаўпілса. Упершыню беларусы пазнаёмяцца з творчасцю ансамбля “Карані” з Еравана. Безумоўна, кульмінацыйны фестывалю стане гала-канцэрт у Віцебску. Між іншым, запланаваны і шэраг мерапрыемстваў у Мінску: канцэрты на пляцоўках горада, адкрыццё выстаў “Беларускія мастакі ў свеце” ў Нацыянальным мастацкім музеі, “Паэты

Сустрэчы з землякамі абцягаюць быць цікавымі

і пісьменнікі беларускага замежжа” — у Музеі гісторыі беларускай літаратуры. Вялікі творчы канцэрт адбудзецца ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Пад час фестывалю пройдзе і другое пасяджэнне Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа. На ім пойдзе гаворка пра прыняцце “За-

кона аб суайчынніках”, пра распрацоўку дзяржаўнай праграмы “Беларусы ў свеце”. Тыя ж з прадстаўнікоў дыяспары, хто працуе па праекце “Адміністрацыйны раён Беларусі — суайчыннікі за мяжой”, сустрэнуцца з партнёрамі ў рэгіёнах, каб дамовіцца аб далейшым супрацоўніцтве і развіцці кантактаў.

Захапленне ад “Харошак”

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Вось і клас. Дзеці самыя розныя, сямі-дзесяці гадоў, а твары ва ўсіх — сур’ёзныя і засяроджаныя. Лёгка ўяўляю, які вэрхал усчыняюць гэтыя гарэзы, напрыклад, у раздзявалцы, а вось жа пагружаны ў працу. Што ж, не прывыклі тут упусту бавіць час: хто адстаў — таго, пэўна, без лішніх сантыметраў “адсеюць”...

Тры пары вачэй пільна сочаць за кожным іх рухам. Балетмайстар-педагог пастаянна робіць заўвагі: цягні ступню... шыю... спіну... Акампаніатар па просьбе педагога бясконца паўтарае нейкі музычны фрагмент. І адміністратар ансамбля Павел Жураўлёў, прысутнасць якога на занятках мяне здзівіла, тут. Такая, кажа, практыка ў “Харошак”, і вядучыя артысты ансамбля прыходзяць, і Валянціна Іванаўна: “Мы заўсёды імкнуліся адрадіць былую школу-студыю, доўга ішлі да стварэння такога класа: рыхтавалі адукацыйныя праграмы, узгаднілі іх па інстанцыях. І вось вынік: хутка ў класе першы экзамен. Прыйдучы педагогі, рэпетытары, артысты балета, старэйшыны калектыву і, вядома ж, Валянціна Іванаўна Гаявая”.

Такой увазе да юных талентаў можна парадавацца. Звярнула ўвагу, што і на рэпетыцыі ў класе ёсць пэўны стыль: хлопчыкі ўсе ў белых футбалках і чорных шортах, дзяўчынкі — у аднолькавых бледна-ружовых купальніках. Гэта, удакладняе Павел, класі-

ная форма прафесійных артыстаў балета. З першых дзён тут прывучаюць дзяцей да спецформы, балетнага абутку. Аднолькавыя прычоскі ў дзяўчынак: валасы акуратна падабраныя, згорнутыя гулькай і замацаваны сетачкай. Педагогі, аказваецца, павінны бачыць і плечы, і літаральна кожную мышцу шыі і твару. Сёння заняткі вядзе педагог Галіна Крапіўніцкая, выпускніца маскоўскага ПІТСа, былая артыстка ансамбля. “Навучаю любімай справе дзяцей, — расказвае яна. — Дзеці вельмі добрыя, старанныя, ім даводзіцца шмат працаваць, бо яны ўжо разумеюць: каб стаць артыстам “Харошак”, трэба вельмі многаму навучыцца за гэтыя гады”. Яна патлумачыла, што галоўная мэта праекту — падрыхтоўка творчай змены. Першы год называе ўстаноўчым, педагогі і дзеці прывыкаюць адзін да аднаго, адлажваецца ўвесь працэс. І ўжо бачна: патрэбна больш месца ля станкоў, больш люстэркаў, а, магчыма, і ўвогуле больш зручная зала. З часам, мяркую, усё адлажыцца.

“Харошкі” — гонар краіны, жывая легенда беларусаў. Уменне танцораў узлятаць і быццам лунаць над сцэнай пакарыла ўвесь свет. Заслугоўвае павягі і тое, што ў калектыве дбаюць пра будучыню. А значыць, высокае танцавальнае майстэрства, якое перадаецца толькі “з рук у рукі”, не згубіцца ў плыні іншых мастацтваў.

Высокае майстэрства дасягаецца настойлівай і карпатлівай працай

Паводле гарадскіх легендаў

У Лідзе рэстаўратары аднаўляюць замак часоў Вялікага Княства Літоўскага

Лідскі замак прыкметна змяніўся. Вежы і сцены аднавілі яшчэ да рэспубліканскага фестывалю “Дажынкі” ў мінулым годзе, а зараз ідзе рэстаўрацыя не такой прыкметнай, але вельмі карпатлівая — узнёўляюць унутрызамкавыя будынкі. Тут будуць воінскія казармы, хатка наглядчыка і кузня. Цалкам комплекс абяцаюць завяршыць у 2014 годзе.

Усяго ў Гродзенскай вобласці — дзесяць замкаў з амаль дваццаці, што захаваліся ў нашай краіне. Большасць з іх — гэта спадчына Вялікага Княства Літоўскага, так званая частка адзінай сістэмы абароны. Будынкі ўяўлялі сабой кастэлі — збудаванні ў выглядзе чатырохкутніка з высокімі каменнымі сценамі.

Пра Лідскі замак існуе шмат легендаў, што вельмі вабяць турыстаў. Вядома ж, чым больш загадак, тым цікавей для прыезджых. Самую гучную легенду ведаюць усе жыхары горада Ліды. Калісьці ў замку жыў князь, і ў яго была дачка Лідзія. Калі князь вырашыў выдаць дзяўчыну замуж за нялюблага, маладая князеўна саскочыла з замкавай сцяны ўніз ў возера і разбілася. Лічыцца, што менавіта мясцовыя жыхары назвалі горад у гонар князеўны. Дакументальных пацвярджэнняў гэтаму факту гісторыкі не знайшлі, але для турыстаў гэта не важна.

Вяртанне спадчыны

Цырымонія перадачы ў дар Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі і Нацыянальнаму гісторыка-культурнаму музею-запаведніку “Нясвіж” рэчаў, паводле розных гістарычных абставінаў вывезеных з тэрыторыі краіны, прайшла ў Міністэрстве замежных спраў. Усе рарытэты — падарунак беларускай дыяспары Расіі.

Таццяна Пастушэнка

Як адзначыў старшыня Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў Расіі Валерый Казакоў, гэта чарговы, але не апошні крок у вяртанні на радзіму аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны. “Стагоддзямі з Беларусі вывозілася мноства каштоўнасцяў. Цяпер мы робім усё магчымае для таго, каб вярнуць іх”, — гаворыць Валерый Казакоў. Ён жа перадаў у фонды Нацыянальнай бібліятэцы і музея-запаведніка “Нясвіж” медаль у гонар Людвігі-Караліны Радзівіл (1667 год), медаль “Узяцце Смаленска Уладзіславам IV, каралём Рэчы Паспалітай” (1634), гравюру, якая належала роду Радзівілаў, кнігу “Настаўленні па складанні радавых гербаў” (нямецкае выданне 1711 года), два рэпрэнтныя выданні Слуцкага (XV стагоддзе) і Баркулабаўскага (XVII стагоддзе) летапісаў, арыгінальную Біблію выдання 1816 года, кнігу Аляксея Сапунова “Віцебская даўніна” з аўтаграфам аўтара (выданне 1885 года), дванаццаць альбомаў “Вялікая вайна ў вобразах і карцінах” і іншыя рэчы.

Каштоўныя рарытэты папоўнілі музейныя фонды

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі Раман Матульскі, прымаючы рарытэты, адзначыў, што праца па іх вяртанні ў апошні час значна актывізавалася. Ён раскажаў, што цяпер спецыялісты таксама займаюцца стварэннем электроннай бібліятэкі Радзівілаў.

Дарэчы, Федэральная нацыянальна-культурная аўтаномія беларусаў Расіі на працягу многіх гадоў праводзіць работу па вяртанні ў Беларусь культурнай спадчыны. Адным з кіру-

каў дзейнасці арганізацыі стала праграма “Вяртанне”. Дзякуючы ёй Магілёўскаму краязнаўчаму музею падаравалі кнігу “Песнапенні” XVII стагоддзя. Алічбаваны і перанесены на палатно чатыры з шасці вядомых у Беларусі партрэтаў, вывезеных у пачатку XIX стагоддзя, якія належалі роду Нямцэвічаў. Палацава-замкаваму комплексу “Мірскі замак” перададзена кніга “Навучанні Іаана Златавуста”, а таксама чатыры тамы асабовага збору пасольскіх летапісаў.

Да ісціны — цераз дыялог

Іна Ганчаровіч

Саюз пісьменнікаў Беларусі і Саюз пісьменнікаў і журналістаў Турцыі паспяхова рэалізуюць сумесны кніжны праект

Менавіта кніга “Дыялог і талерантнасць”, што была прэзентавана ў Мінску, адкрыла серыю перакладной турэцкай літаратуры.

У кнізе аўтар, вядомы ў свеце мусульманскі філосаф, мысліцель, прапаведнік і публіцыст Фетхуллах Гюлен, спрабуе даць пераканаўчыя адказы на пытанні, якія вельмі хвалююць людзей: для чаго чалавек народжаны і чаму памірае, у чым сэнс жыцця. Тых, хто хоча змяніць гэты свет, Ф. Гюлен заклікае ў першую чаргу змяніць сябе, ачысціўшы свой унутраны свет ад нянавісці, злосці і зайздрасці, упрыгожыўшы яго дабрадзейнасцю. Чырвонай ніткай па ўсіх артыкулах праходзіць заклік да мусульман выразна разумець, што сапраўднымі ісламскімі каштоўнасцямі заўсёды выступаюць памяркоўнасць і міласэрнасць, якія яны абавязаны прыносіць у сучасны свет. А людзі іншых вераванняў павінны добра ўяўляць, што такое на самай справе іслам і мусульмане. Найважнейшым інструментам для пошуку паразумнення з’яўляецца, на думку аўтара кнігі,

— дыялог.

“Менавіта дыялог спрыяе разуменню і вырашэнню сацыяльных пытанняў і эканамічных праблем, — адзначыў на прэзентацыі кнігі і старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі, старшыня Грамадскага савета па маральнасці Мікалай Чаргінец. — Дзякуючы яму многія грамадскія супярэчнасці і канфлікты вырашаюцца мірным шляхам, без ужывання сілы. Сёння як ніколі важны дыялог паміж рознымі краінамі і рэлігіямі, таму што ўсіх нас, незалежна ад вераванняў, аб’ядноўвае Бог. Вера і імкненне да духоўнасці ўмацоўваюць мір на Зямлі”.

Дарэчы, Фетхуллаха Гюлена якраз і называюць чалавекам перамоў. Яго гуманістычныя ідэі вядомыя ва ўсім свеце, яго працы вывучаюць ў многіх еўрапейскіх універсітэтах. Як прызнаецца сам Гюлен, на яго творчасць паўплывалі Пушкін, Дастаеўскі і Талстой.

Напрыканцы прэзентацыі Мікалай Чаргінец заўважыў, што выданне кнігі “Дыялог і талерантнасць” стала ўдалым пачаткам сумеснага праекта паміж краінамі. “За гэтай кнігай рушаць услед і іншыя. Прычым не толькі турэцкіх класікаў, але і беларускіх аўтараў”, — адзначыў старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Упершыню паселішча Лагойск згадваецца ў пісьмовых крыніцах у 1078 годзе — як горад-крэпасць Полацкай зямлі. З XII стагоддзя горад стаў цэнтрам удзельнага Лагожскага княства. З XIV стагоддзя — ужо ў складзе Вялікага Княства Літоўскага як уладанне Ягайлы, Скіргайлы, Вітаўта. Невыпадковым падаецца з’яўленне ў Лагойску такіх апантаных і самаахвярных збіральнікаў памяці пра зямлю беларускую, як браты Тышкевічы — гісторыкі, археолагі, краязнаўцы Канстанцін і Яўстафій Тышкевічы. Іх калекцыі, напісаныя імі творы — усё гэта носіць надзвычай важкі характар увогуле для гісторыі ўсяе Беларусі... Але ж звернем увагу на іншыя лёсы, лёсы меней вядомых ураджэнцаў Лагойскага краю.

Знічкі Айчыны

Алесь Карлюкевіч

Лагойск — радзіма генерал-лейтэнанта танкавых войск Мікалая Мікалаевіча Радкевіча (нарадзіўся 22 лютага 1904 года). Яшчэ да Вялікай Айчыннай Радкевіч закончыў Ваенную Акадэмію імя М. В. Фрунзе і Акадэмію Генштаба. У час вайны камандаваў танкавай брыгадай, танкавым корпусам, бронетанкавымі і механізаванымі войскамі фронту. У 1946–1959 гадах Мікалай Радкевіч служыў у розных вайсковых акругах і ў цэнтральным апарате Міністэрства абароны СССР. Родам з Лагойска — і кампазітар Аляксандр Уладзіміравіч Рашчынскі (нарадзіўся ў красавіку 1949 года). Закончыў музычна-педагагічны інстытут Гнесіных у Маскве (1975) і Беларускаю кансерваторыю (1984). Некаторы час быў музычным кіраўніком і артыстам славутага калектыву “Харошкі”. Сярод найбольш значных твораў А. Рашчынскага — араторыя “Смуктак памяці” (1984), канцэрт для цымбалаў і народнага аркестра (1986), кантата “Дзіцячыя песні” (1982), музыка для ляльнага спектакля “Казка пра цара Салтана” па А. Пушкіну (1984) і іншыя здабыткі. Падрыхтаваў восем зборнікаў расшыфровак і апрацовак народных песень і танцаў. Сярод іх — “Народныя танцы радзімы Якуба Коласа” і “Мелодыі Гарыні і Убарці”.

Лагойскі край заўсёды вылучаў у шырокі свет вучоных-мысляроў. Як прыклад — лёс Анатоля Фёдаравіча Яцкевіча, які нарадзіўся ў вёсцы Углы ў верасні 1925 года. Гэта — на тэрыторыі Чырвонашвабска-

га сельсавета, на памежжы з Барысаўшчынай. Непадалёку — барысаўскае мястэчка Зембін. Анатоль Фёдаравіч — доктар філасофскіх навук. Выкладаў у Брэсцкім педагагічным інстытуце. З 1969 года — загадчык кафедры Брэсцкага тэхнічнага ўніверсітэта. Займаючыся філасофіяй і сацыялогіяй, Анатоль Яцкевіч выйшаў на самыя складаныя праблемы развіцця сацыяльных працэсаў у грамадствах пераходнага перыяду. Ужо пасля смерці вучонага пабачыла свет яго манаграфія “Нацыянальная самасвядомасць, культура, мова”. У Брэсце штогод пачынаючы з 2000-га праводзяцца міжнародныя навуковыя канферэнцыі памяці А. Яцкевіча. Удзел у іх прымаюць аўтарытэтных вучоных з розных краін свету.

А ў вёсцы Сокалы ў снежні 1946 года нарадзілася сацыяла, філосаф і палітолаг Надзея Мікалаеўна Беляковіч. З 2005 года прафесар, доктар сацыялагічных і кандыдат філасофскіх навук, яна працуе ў Інстытуце парламентарызму і прадпрымальніцтва. Аўтар манаграфій, вучэбных дапаможнікаў “Сацыяльная актыўнасць рабочага класа”, “Сацыялогія творчасці”, “Паліталогія”, “Правы і свабода чалавека”, “Правы чалавека”, “Паліталогія”. Кожная з гэтых прац карыстаецца вялікай увагай і студэнцтва, і калег Надзеі Беляковіч.

Плешчаніцы — радзіма скульптара Юрыя Платонава. Нарадзіўся 7 ліпеня 1958 года. Закончыў Рэспубліканскую школу-інтэрнат па музыцы і выяўленчаму мастацтву імя Івана Ахрэмчыка і Беларускі

Лагойск. Царква

Лагойск. Палац Тышкевічаў

Лагойск. Дэманстрацыя 1917 г.

тэатральна-мастацкі інстытут. Пачаў удзельнічаць у мастацкіх выставах з 1976 года. Найбольш вядомыя творы таленавітага майстра — рэльеф у фае Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай Акадэміі навук Беларусі, помнік загінуўшым воінам і партызанам у вёсцы Казловічы Слуцкага раёна, манумент ахвярам Вялікай Айчыннай вайны ў горадзе Жыткавічы Гомельскай вобласці. Юрый Платонаў — аўтар скульптур Кірылы Тураўскага, Васіля Цяпінскага, беларускага першадрукара Францыска Скарыны, Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Максіма Багдановіча, рускага пісьменніка Фёдара Міхайлавіча Дастаеўскага. Мо з часам плешчаніцкі скульптар зробіць і выяву легендарнага земляка — ваеннага лётчыка Мікалая Канстанцінавіча Шута (нарадзіўся ў Плешчаніцах у снежні 1916 года). Паветраны ас-

пасля заканчэння Барысаглебскай школы ваенных лётчыкаў удзельнічаў у баях на рацэ Халхін-Гол. У час Вялікай Айчыннай вайны ажыццявіў 444 баявых вылеты, правёў 120 паветраных баёў, збіў 22 варожыя самалёты. У пасляваенныя гады Мікалай Шут жыў на Пухавіччыне, працаваў загадчыкам сельскага клуба ў вёсцы Пухавічы. А напрыканцы 1950-х Герой Савецкага Саюза лётчык Мікалай Канстанцінавіч Шут з’ехаў у Кішынёў, дзе і памёр у 1977 годзе.

У кастрычніку 1953 года ў Плешчаніцах нарадзіўся доктар гістарычных навук Мікалай Яфімавіч Сяменчык. Пасля заканчэння Мінскага педінстытута настаўнічаў. А затым заняўся навуковай работай. У 2000 годзе стаў загадчыкам кафедры гісторыі Беларусі і паліталогіі Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта. Даследуе гісторыю партый, прафесійных

і нацыянальных арганізацый і рухаў у час Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцый 1917 года, перыяду акупацыі Беларусі германскімі і польскімі войскамі ў 1918—1920 гг. У 2002 годзе Мікалай Яфімавіч абараніў доктарскую дысертацыю. Адна з галоўных кніг ураджэнца Плешчаніц — манаграфія “Грамадска-палітычнае жыццё ў Мінску (сакавік — кастрычнік 1917 г.)”. Амаль равеснік М. Сяменчыка яшчэ адзін ураджэнец Плешчаніц — Міхаіл Самуілавіч Кракаў, які нарадзіўся ў ліпені 1952 года. Доктар тэхнічных навук. Адзін з буйнейшых сучасных вучоных у галіне гідрадынамікі і цеплаабмену магнітных вадкасцяў. Зараз працуе ў Беларускай нацыянальнай тэхнічнай універсітэце. М. Кракаў — аўтар навуковых прац па зніжэнню гідрадынамічнага супраціўлення з дапамогай магнітных вадкасцяў.

Вандруючы па Лагойшчыне, мы маглі б зазірнуць і ў іншы паселішчы: Гайну, Амнішава, Беларучы, Ізбішча, Гасціловічы, Крайск, Баяры, Ходакі, Янушэвічы, Малыя Бяседы, Прудзішча... І паўсюль бы мы адкрывалі новыя імёны слаўных сыноў і дачок прыгожай Лагойскай старонкі, якую часта называюць беларускай Швейцарыяй.

© В поісках
утрачэннаго

Паштоўкі
з калекцыі
Уладзіміра
Ліхадзедава

Сівы Днепр натхняе на шчырую творчасць

Керамічны салавей — сімвал фестывалю “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне” — традыцыйна застаецца на памяць у кожнага ўдзельніка гэтага свята

Пад час вялікага гала-канцэрта ў Дуброўне на сцэне збіраюцца звычайна ўсе ўдзельнікі фестывалю

Ірына Гардзіенка

Сёлета фестываль адзначыў восемнаццацігоддзе. У Дуброўне і на гэты раз прыехалі творчыя — прафесійныя і аматарскія — калектывы з рэгіёнаў Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Славакіі. Упершыню ў фес-

тывалі прымалі ўдзел артысты з Малдовы. Усе паказалі сваё майстэрства на канцэртах у Дуброўне і яшчэ на 15 сцэнічных пляцоўках раёна.

Гасцінная Дубровеншчына падрыхтавала нямала цікавых сюрпрызаў для гасцей: гэта і тэатралізаваны гістарычны па-

каз, і выстава клубаў нацыянальнай кухні, і творчая лабараторыя майстроў народных промыслаў і рамёстваў. У сваю чаргу госці прывезлі ў Дуброўне сувеніры — нацыянальных лялек, вырабленых уручную. За семнаццаць гадоў правядзення фестывалю такіх падарункаў сабралася цэлая

калекцыя, якую пад час творчага фестывалю маглі пабачыць усе жадаючыя.

Апафеозам фестывалю ў Дуброўне стаў гала-канцэрт удзельнікаў, дзе кожны калектыв і атрымаў на памяць “дняпроўскага салавё” — керамічную фігурку спяваючай птушкі. Яна ўручаецца ад самага пачатку існавання песенных сустрэч і заўсёды была рознай, як і сам фестываль.

Як лічыць начальнік аддзела культуры Дубровенскага райвыканкама Кацярына Лабука, такія фестывалі дапамагаюць наладжваць культурныя кантакты паміж краінамі, узбагачаюць нацыянальную культуру і садзейнічаюць фармаванню пазітыўнага іміджу раёна і вобласці. Творчыя сувязі ствараюць аснову для далейшых дзелавых сустрэч.

Дарэчы, самы першы фестываль песні і музыкі “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне” прайшоў у 1993 годзе. З 1995-га ў фестывалі ўдзельнічаюць мастацкія калектывы Расіі, Украіны, Беларусі, лепшыя таленты славянскіх народаў, якіх аб’ядноўвае і злучае сівы Днепр. З 2006 года ўдзельнікамі фестывалю становяцца латвійскія, а яшчэ праз год — літоўскія і эстонскія сябры. У 2008 годзе ў магутны хор фестывалю ўліўся польскі голас. А ў 2009 годзе ўпершыню на фестываль прыехаў мастацкі калектыв са Славакіі.

З НАГОДЫ

Разуменне прыгожага, памножанае на працавітасць

Адам Мальдзіс

Існуе распаўсюджанае меркаванне, што прысуд мастацкаму твору выносяць крытыкі. Маўляў, яны рашаюць, ёсць твор ці яго няма. Але мы часта бачым, што заключэнні крытыкаў бываюць і недасведчанымі, і кан’юктурнымі. Таму літаратуразнаўцы і мастацтвазнаўцы лічаць, што апошні вердыкт за імі, бо яны мысляць, карыстаючыся гістарычнымі і параўнальнымі катэгорыямі. Але як жа часта ім не стае маральна-эстэтычнага абгрунтавання. Як мне здаецца, толькі людзі, якія бачаць і разумеюць чалавечнае і прыгожае, у стане вырашаць, ці той або іншы твор, з’ява, а, значыць, і іх аўтары будуць перададзены наступным пакаленням.

Такі вывад лёгка можна зрабіць на прыкладзе жыцця і спадчыны Уладзіміра Конана, саракавіны з

дня смерці якога наступіць у пачатку ліпеня. Гэта ён як тэарэтык і гісторык беларускай эстэтычнай думкі дазволіў нам, у тым ліку і мне асабіста, глыбей асэнсаваць значэнне дзейнасці і творчасці Францыска Скарыны і Сімяона Полацкага, Максіма Багдановіча і Янкі Купалы, братоў Антона і Івана Луцкевічаў і Адама Станкевіча, такіх, здавалася б, розных помнікаў пісьменства, як “Слова аб палку Ігаравым” і Статут Вялікага Княства Літоўскага. Ад канкрэтных фактаў (творчасць Мацея Сарбеўскага, Адама Бабарэкі) ён узнімаўся да тэарэтычных абгульненняў у ацэнцы філасофска-эстэтычных здабыткаў цэлых эпох (манаграфіі “Ад Рэнэсанса да класіцызму”, “Праблемы мастацтва і эстэтыкі ў грамадскай думцы Беларусі пачатку ХХ ст.”, “Эстэтычная думка Савецкай Беларусі” і многія іншыя) і зноў “апускаўся”

да асобных з’яў і твораў, толькі аналізаваў іх ужо значна глыбей, чым раней. Гэтыя працы былі ўганараваны Дзяржаўнай прэміяй Беларусі, многімі навуковымі званнямі.

Сёння, у гэтых жалобных радках, мне хацелася б падкрэсліць дзве рысы ў навукавай і публіцыстычнай спадчыне Уладзіміра Конана — яе комплекснасць і “геаграфічную” шырыню. Яго называлі ў друку то філосафам, то літаратуразнаўцам, то фалькларыстам, то гісторыкам рэлігіі — і ўсё было праўдай. Яго працы друкаваліся ў Маскве і Вільнюсе, Кіеве і Бухарэсце, Беластоку і Ташкенце. І якія працы! Скажам, гэта былі раздзелы ў шматтомнай маскоўскай “Гісторыі эстэтыкі”.

І яшчэ адна рыса кінулася мне ў вочы на працягу амаль трыццацігадовага супрацоўніцтва з незабыўным Конанам у АН БССР

Уладзімір Конан

(мы працавалі ва ўзаемазвязаных інстытутах) і Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Францыска Скарыны (а тут калектыв быў ужо адзін) — яго канструктыўнасць. Удзельнічаючы ў пасяджэннях, дзе разглядаліся вострыя пытанні, ён не далучаўся ні да “левых”, ні да “правых”, а імкнуўся, зыходзячы з аб’ектыўных гуманітарных каштоўнасцяў, знайсці аб’яднальнае рашэнне. І час паказваў, што ён, звычайна меў рацыю.

ПРА ШТО СЛОВА ГАВОРЫЦЬ

Таямніцы роднага маўлення

Новая рэдакцыя беларускага правапісу зменшыла колькасць выключэнняў

1 верасня 2010 года набывў сілу Закон Рэспублікі Беларусь “Аб Правілах беларускай арфаграфіі”. Неабходнасць удкладнення “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” 1959 года ўзнікла ў сувязі з тым, што ў канцы ХХ стагоддзя істотна абнавіўся слоўнікавы склад мовы, лексіка папоўнілася шматлікімі запазычаннямі і на старонках беларускамоўнага друку атрымалі пашырэнне арфаграфічныя варыянты, што не адпавядалі нормам. Было вырашана ўпарадкаваць правапіс, каб пазбегнуць разнабою ў пісьмовай мове, забяспечыць адзінства яе правапісных нормаў і скараціць колькасць выключэнняў.

Спынімся найперш на зменах, звязаных з адлюстраваннем на пісьме акання, адной з вызначальных рысаў мовы.

Раней правільна было пісаць і вымаўляць Чэлюскін, парк Чэлюскінцаў. Аднак ужо даўно заўважана, што ў маўленні замест “э” гучала “а”.

Такім чынам, новы закон і зацвердзіў: ва ўласных імёнах са славянскай лексічнай асновай і ў даўно запазычаных словах з неславянскіх моў у ненаціскных складах гук [э] падпарадкоўваецца агульным правілам акання — пасля цвёрдых зычных ён чаргуецца з [а] і абазначаецца на пісьме літарай “а”. Значыць, па новай рэдакцыі пішам і вымаўляем Чарапавец і Чалюскін, як і Шаўчэнка, Чарнышэўскі.

Пашырылася аканне і на ненаціскных фіналах -эль-, -эр у запазычаных словах. Яны цяпер перадаюцца як -аль-, -ар: шніцаль, лідар, камп’ютар, ордар, менеджар, фарватар, альма-матар, кратар.

Аднак ненаціскныя фіналы -эль-, -эр ва ўласных імёнах іншамоўнага паходжання перадаюцца нязменна: Ландэр, Одэр, Пітэр, Юпітэр.

Закрануўшы пашырэнне акання на запазычаныя словы, трэба ўзгадаць, што некаторыя іншамоўныя назвы гарадоў, якія раней заканчваліся на “о”, паводле новай рэдакцыі, набылі канчаток -а. І правільна цяпер Токіа, Ватэрлоа, Рыа-дэ-Жанейра і г. д. Тое ж датычыцца і такіх назоўнікаў, як адажыа, трыа, сальфеджыа і падобных, якія раней яны пісаліся з “о” на канцы.

Замена “о” на “а” адбылася і ў складанаскарочаных словах. Так, паводле новай рэдакцыі беларускага правапісу, правільна прафкам, ваенкам, гарвыканкам.

Такім чынам, многія словы-выключэнні сталі падпарадкоўвацца агульным правілам. А чым менш выключэнняў, тым лягчэй вывучаць мову.

Падрыхтавала
Вераніка Бандаровіч